

Qönçə Xanlar qızı Hacıyeva,
Azərbaycan Dillər Universitetinin müəllimi
<https://orcid.org/0000-9169-122X>
E-mail: gonchahajiyeva86@gmail.com
[https://doi.org/10.69682/arti.2025.92\(4\).122-127](https://doi.org/10.69682/arti.2025.92(4).122-127)

ALİ MƏKTƏBLƏRİN AŞAĞI KURSLARINDA İNGİLİS DİLİNDƏ SORĞU-ƏSASLI DİL TƏDRİSİNDƏN İSTİFADƏ METODİKASI

Goncha Khanlar Hajiyeva,
lecturer at Azerbaijan University of Languages

METHODOLOGY OF USING INQUIRY-BASED LANGUAGE TEACHING IN ENGLISH IN THE LOWER COURSES OF HIGHER SCHOOLS

Гончя Ханлар кызы Гаджиева,
преподаватель Азербайджанского университета языков

МЕТОДИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОПРОСНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ НА МЛАДШИХ КУРСАХ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Xülasə. Məqalədə ali məktəblərin aşağı kurslarında ingilis dilinin tədrisində sorğu-əsaslı öyrənmə (IBL – Inquiry-Based Learning) yanaşmasının metodik əsasları araşdırılır. Sorğu-əsaslı təlimin konstruktivist nəzəriyyəyə əsaslanan prinsipləri, tələbələrin təşəbbüskarlığını, fəal iştirakını və müstəqil düşünmə bacarıqlarını inkişaf etdirmə potensialı nəzərdən keçirilir. Məqalədə sorğu növlərinin (strukturlaşdırılmış, nəzarət olunan, istiqamətləndirilmiş və sərbəst sorğu) tətbiqi imkanları, dil bacarıqlarının formalaşdırılmasında rolu və müəllim-tələbə qarşılıqlı fəaliyyətinin təşkili kimi məsələlərə dair praktik və nəzəri yanaşmalar təqdim olunur. Təhlillər göstərir ki, bu metodika tələbələrin yalnız dil biliklərini deyil, eyni zamanda kommunikativ kompetensiyalarını və XXI əsr bacarıqlarını inkişaf etdirmək baxımından mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Açar sözlər: sorğu-əsaslı təlim, müstəqil öyrənmə, strukturlaşdırılmış sorğu, kommunikativ kompetensiya, təlim strategiyaları

Abstract. This article explores the methodological foundations of applying inquiry-based learning (IBL) in teaching English to lower-year students in higher education institutions. The study examines the constructivist principles underlying IBL, emphasizing its potential to foster students' initiative, active participation, and independent thinking skills. It also presents theoretical and practical perspectives on the use of various types of inquiry (structured, controlled, guided, and free) and their role in the development of language skills and teacher-student interaction. The findings indicate that this approach is not only effective in enhancing students' language proficiency but also plays a crucial role in developing their communicative competence and 21st-century skills.

Keywords: inquiry-based learning, independent learning, structured inquiry, communicative competence, teaching strategies

Аннотация. В статье исследуются методические основы применения подхода обучения на основе исследования (IBL – Inquiry-Based Learning) при преподавании английского языка студентам младших курсов высших учебных заведений. Рассматриваются принципы исследовательского обучения, основанные на конструктивистской теории, а также его потенциал в развитии инициативности, активного участия и навыков самостоятельного мышления у студентов. В статье представлены теоретические и практические подходы к применению различных типов исследовательской деятельности (структурированное, контролируемое, направляемое и свободное исследование), их роль в формировании языковых навыков, а также в организации взаимодействия между преподавателем и

студентом. Анализ показывает, что данный метод не только способствует овладению языком, но и играет важную роль в развитии коммуникативной компетенции и навыков XXI века.

Ключевые слова: *исследовательское обучение, самостоятельное обучение, структурированное исследование, коммуникативная компетенция, стратегии обучения*

Sorğuəsaslı öyrənmə (inquiry-based learning – IBL) pedaqoji metod kimi, tələbələrin təbii maraq və öyrənmə istəklərindən qaynaqlanaraq onların biliyə yiyələnmə prosesini daha aktiv və məqsədyönlü şəkildə təşkil etməyə imkan verir. Parkerin fikrincə, sorğu prosesi insanın dünyaya baxış tərzini və daim suallar verməklə yeni biliklərə can atması kimi xarakterizə olunur. İnsanın təbii marağı və öyrənməyə qarşı daxili motivasiyası onu axtarışa sövq edir, bu zaman əldə edilən məlumatlar daha yaxşı yadda qalır və mənimsənilir. Beləliklə, tələbənin şəxsi marağı və daxili öyrənmə ehtiyacı tədris prosesində əsas hərəkətverici qüvvə kimi çıxış edir. [17, s.17]

Ali məktəblərin aşağı kurslarında ingilis dilinin tədrisində sorğu-əsaslı yanaşmanın tətbiqi tədris prosesinin tələbəyəyönlü, şəxsiləşdirilmiş və yadda qalan olmasına şərait yaradır. Bu metodika tələbələrin yalnız məlumatı əzbərləməsi deyil, eyni zamanda həmin bilikləri dərk etməsini və istifadə etməsini hədəfləyir. Sorğu-əsaslı öyrənmədə müəllimlər məlumatı birbaşa təqdim etməkdənsə, tələbələrə yönləndirir, onların müstəqil şəkildə bilikləri araşdırmasına və əldə etməsinə dəstək olurlar. Bu isə həm tələbələrin tənqidi təfəkkürünü inkişaf etdirir, həm də öyrənmənin mənalı və davamlı olmasına imkan yaradır [1, s. 480]. Sorğuəsaslı tədris yanaşması öyrənməni yalnız müəllim mərkəzli təqdimatlardan uzaqlaşdıraraq tələbə mərkəzli və interaktiv bir prosesə çevirir. Lakin bu tədris formasını həm pedaqoji yanaşma, həm də öyrənmə strategiyası kimi qiymətləndirir [14, s. 1236]. Gomez isə əlavə edir ki, bu metod tələbələrə real həyatda qarşılaşacaqları problemləri həll etmə bacarığını inkişaf etdirməyə imkan yaradır və təkrarlanan, şablon biliyin yığılmasına əsaslanan ənənəvi metodlara qarşı alternativ təqdim edir. Ənənəvi təlim metodları adətən müəllim tərəfindən biliklərin açıq şəkildə təqdim olunmasına əsaslandığı halda, sorğu əsaslı təlim tələbənin özünün biliyi kəşf etməsinə şərait yaradır [11, s. 21-36].

Çiarotto qeyd edir ki, sorğuəsaslı öyrənmə sadəcə metod deyil, həm də məktəb mühitində əməkdaşlıq və düşünmə mədəniyyətini formalaşdıran ümumi bir yanaşmadır [8, s.65]. Bu yanaşma öyrənmənin dövrü və mərhələli strukturu-

nu əhatə edir: tələbə və ya müəllim maraq doğuran sual və ya mövzu seçir, bu mövzu müxtəlif mənbələr vasitəsilə araşdırılır, əldə edilən nəticələr digər tələbələrlə bölüşülür və yekunda təhlil və əks əlaqə əsasında yeni suallar və mövzular yaranır [4].

Sorğuəsaslı dil tədrisinin metodikasının mühüm üstünlüklərindən biri də odur ki, bu yanaşmada istifadə olunan fəaliyyətlər təkcə öyrənmə bacarıqlarını deyil, eyni zamanda ömürboyu öyrənmə vərdişlərini və metakognitiv fərqliliyi inkişaf etdirir [6]. Metakognitiv fərqlilik insanın öz düşüncə proseslərini dərk etməsi və bu proseslərə nəzarət etmə bacarığıdır ki, bu da tələbəyə nə etdiyini və niyə etdiyini anlamaqda kömək edir. Nəticə etibarilə, tələbə öyrəndiyi bacarıqları müxtəlif kontekstlərdə tətbiq etməyi öyrənir [13, s. 165-172]. Beləliklə, sorğu-əsaslı öyrənmə tələbələrin təşəbbüskarlığını təşviq edir, öyrənilən məzmunun daha dərinlən mənimsənilməsini stimullaşdırır, əldə olunan biliklər arasında məntiqi əlaqələr qurmağa təşviq edir və tələbələrdə müstəqil öyrənmə vərdişlərinin formalaşmasına imkan yaradır. Bu yanaşma tələbələrin tənqidi təfəkkürünü və həyat üçün vacib olan bir sıra bacarıqlarını inkişaf etdirməyə yönəlib. Qlobal dövrün tələblərinə cavab verən problem həll etmə, praktik əməkdaşlıq, qərar qəbul etmə, rəqəmsal savadlılıq, motivasiya, öyrənmə və tədqiqat bacarıqları bu modelin vacib komponentlərindəndir.

Sorğuəsaslı təlimin metodikası ingilis dilində “5E” modelinə əsaslanır: Cəlbətmə (Engage), Araşdırma (Explore), İzah (Explain), Qiymətləndirmə (Evaluate) və Genişləndirmə (Elaborate). Bu model çevik və mərhələli öyrənmə dövriliyəsini təqdim edir və təlim-tərbiyə sahəsində islahatlara əsaslanan müasir və səmərəli pedaqoji təcrübələri əks etdirir [5, s. 10-13]. Bu mərhələlər bir-birini tamamlayan ardıcılıqla tətbiq olunur:

Cəlbətmə (Engage) – Tələbələrin marağını oyatmaq, mövzuya qarşı daxili motivasiyasını artırmaq məqsədi daşıyır. Bu mərhələdə tələbələrin əvvəlki bilik və bacarıqları ilə yeni mövzu arasında əlaqə qurulur.

Araşdırma (Explore) – Tələbələr müstəqil şəkildə və ya qrup şəklində yeni bilikləri araşdırır, müşahidələr aparır, fərziyyələr irəli sürürlər. Bu mərhələdə praktik (hands-on) fəaliyyətlər həyata keçirilir və müəllim tərəfindən istiqamətləndirici dəstək göstərilir.

İzah (Explain) – Tələbələr tapdıqları nəticələri təqdim edir və müəllimin köməyi ilə bu nəticələr elmi əsaslarla izah olunur.

Qiymətləndirmə (Evaluate) – Tələbələrin əldə etdikləri bilik və bacarıqların yoxlanılması, həm müəllim, həm də tələbə tərəfindən refleksiya aparılması mərhələsidir. Fəaliyyətlər həm tələbə inkişafının, həm də dərsin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsinə şərait yaradır.

Genişləndirmə (Elaborate) – Tələbələr öyrəndikləri bilikləri yeni vəziyyətlərə tətbiq edir, alternativ yanaşmalar təklif edir və öz biliyini daha da dərinləşdirir.

Bu model sorğu-əsaslı öyrənmənin mərhələli və sistemli şəkildə tətbiqini təmin edir və ali məktəblərin aşağı kurslarında ingilis dilinin effektiv öyrədilməsinə təkan verir.

Xüsusilə dil öyrənmənin kommunikativ və funksional bacarıqlarla inteqrasiyası baxımından sorğu əsaslı öyrənmə modeli tələbələrin aktiv iştirakını və öyrənməyə qarşı məsuliyyət hissini artırır. Ali məktəblərin aşağı kurslarında ingilis dili tədrisinin ilkin mərhələlərində bu metodikanın tətbiqi tələbələrdə marağın artmasına, müstəqil düşüncə və tədqiqat bacarıqlarının formalaşmasına, biliklərin daha məqsədyönlü və dərinlən mənimsənilməsinə şərait yaradır. Sorğu-əsaslı öyrənmə prosesi tələbələrin yalnız dil strukturunu deyil, həm də bu bilikləri ünsiyyət kontekstində tətbiq etməyi, mövcud məlumatları təhlil və qiymətləndirməyi öyrənməsinə imkan verir. Bu metodika eyni zamanda tələbələrə əvvəlki biliklərini yeni alternativlərlə müqayisə etməyə, həmin bilikləri yenidən quraraq fərqli situasiyalarda tətbiq etməyə şərait yaradır. Bu yanaşma əməkdaşlığa əsaslanan öyrənmə mühitini və təhlükəsiz, müsbət tədris şəraitini təşviq etməklə yanaşı, tələbələrin tənqidi və analitik təfəkkürünü inkişaf etdirir. Nəticə etibarilə, tələbələr öyrəndiklərini yalnız yadda saxlamır, həm də fərqli kontekstlərdə tətbiq etməklə daha davamlı və mənalı öyrənməyə nail olurlar. Sorğu-əsaslı öyrənmənin məqsədlərinə nail olmaq üçün müəllimlər tərəfindən tətbiq edilə biləcək bir sıra metodik tədbirlər vardır ki, bunlar bu ya-

naşmanın effektivliyini artırmaq məqsədi daşıyır. Freysen və Skot bu kontekstdə aşağıdakı fəaliyyətləri təklif edirlər: səviyyəyə uyğunlaşdırılmış dəstək (scaffolding), formativ qiymətləndirmə, məzmunla əlaqəli güclü, tənqidi və əsaslandırılmış sualların verilməsi, həmçinin istiqamətləndirici sualların ardıcılığı [10].

Səviyyəyə uyğunlaşdırılmış dəstək (Scaffolding):

Sorğu-əsaslı öyrənmə kontekstində scaffolding termini hələ də metodik baxımdan mübahisəli olaraq qalır. Lakin Simons və Klein bu anlayışı belə izah edirlər: tələbələrin bilik və bacarıq səviyyəsini bir qədər aşan tapşırıqların mərhələlərə bölünərək təqdim olunması və həmin tapşırıqların yerinə yetirilməsi prosesində onların istiqamətləndirilməsi [19, s. 203-228]. Bu cür dəstək tələbələrin problemi necə həll edəcəklərini müşahidə etməyə, onların strategiyalarını və tədqiqat bacarıqlarını inkişaf etdirməyə şərait yaradır. Freysen və Scot qeyd edirlər ki, bu cür dəstək fəaliyyətləri tələbələrdə problem həll etmə, refleksiya, tədqiqat vərdişləri, konseptual inteqrasiya və bilik əldə etmə bacarıqları üzərində müsbət təsir göstərir [10].

Formativ qiymətləndirmə, yəni öyrənməyə yönəlik qiymətləndirmə, summativ qiymətləndirmədən fərqli olaraq əsas məqsədi tələbələrin bilik və bacarıqları barədə geri bildirim təqdim etməkdir. Bu yanaşma tələbələrə öz zəif tərəflərini tanımaq və onların aradan qaldırılması yollarını müəyyən etmək imkanı verir. Heriteyc qeyd edir ki, bu cür qiymətləndirmənin səmərəliliyi onun tapşırıq üzərində fokuslanmasından və tələbəyə tərif və ya ümumi rəy deyil, konkret ipucları və yönəldici məsləhətlər təqdim etməsindən asılıdır [12, s. 5].

Sorğu, yaradıcı sualların rolu:

Sorğu-əsaslı öyrənmənin ayrılmaz hissəsi olan suallar tələbələrin diqqətini cəlb etmək və onları düşünməyə sövq etmək baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Barron və digərləri vurğulayırlar ki, güclü suallar tələbənin təlim fəaliyyətləri ilə konseptual biliklər arasında açıq əlaqə qurmasına kömək etməli və onların məktəbdənkənar dünya ilə inteqrasiyasını təmin etməlidir [3, s. 87]. Tənqidi suallar isə tələbədən əsaslandırılmış seçim etməyi, seçim meyarlarını tətbiq etməyi və bu nəticələri kurikulumla əlaqələndirməyi tələb edir [7]. Əsaslandırılmış (fundamental) suallar isə fənnin mahiyyətinə to-

xunmalı, səthi və bayağı olmamalıdır. Viggins və MakTige bu tip sualların öyrənməni təşviq edən, araşdırma və düşüncə doğuran, eyni zamanda fənnin əsas mövzularını açıb ortaya qoyan suallar olduğunu bildirirlər[20].

Den Heyer də bu kontekstdə qeyd edir ki, bu tip suallar yalnız dərs, mövzu və kursların məqsəd və nəticələrinə deyil, eyni zamanda tələbələrin yaşadığı real dünya ilə əlaqəli, aktual və düşünməyə sövq edən məsələlərə də fokuslanmalıdır. Beləliklə, həm müəllim, həm də tələbə tədris prosesində real həyatla bağlı məsələlərin mənşəyini və bu günə necə gəlib çıxdığını daha yaxşı anlaya bilər[9, s.75]. Tədqiqatçılar sorğunun dörd əsas növünü müəyyənləşdirmişlər: strukturlaşdırılmış sorğu, idarə olunan sorğu, yönləndirilmiş sorğu və azad sorğu [2]. Bu sorğu növləri, müəllimin tədris prosesinə müdaxiləsinin səviyyəsinə və tələbələrin öyrənmə prosesindəki müstəqilliyinə görə fərqlənir. Belə bir ardıcılıq aşağı kurslarda sorğuəsaslı təlimə keçidin mərhələli şəkildə təşkilinə imkan yaradır.

1. *Strukturlaşdırılmış sorğu (Structured Inquiry)*

Bu sorğu növündə müəllimin rolu maksimum səviyyədədir. Mövzu, əsas suallar və tədris resursları müəllim tərəfindən əvvəlcədən hazırlanır. Tələbələr isə bu materiallar əsasında məlum nəticələri və ya anlayışları təsdiqləmək üçün fəaliyyətlər icra edirlər [6]. Burada əsas məqsəd əvvəlki bilikləri möhkəmləndirmək və mövcud anlayışları tətbiq etməkdir. Bu model, yeni başlayan tələbələr üçün öyrənmə strukturunun dəqiq qurulması baxımından əhəmiyyətlidir.

2. *İdarə olunan sorğu (Controlled Inquiry)*

İdarə olunan sorğuda müəllim əsas sualları və resursları təqdim edir, lakin bu mərhələdə cavablar əvvəlcədən məlum deyil. Tələbələr müəllim tərəfindən seçilmiş materiallar əsasında əsas suallara cavab tapmağa çalışırlar. Bu mərhələdə müəllim müəyyən nəzarətə malikdir, lakin tələbələr araşdırma prosesində daha fəal rol oynamağa başlayırlar[15, s. 19]. Bu model tələbələrin ilkin tədqiqat bacarıqlarını formalaşdırmaq üçün məqsəduyğundur.

3. *Yönləndirilmiş sorğu (Guided Inquiry)*

Bu mərhələdə müəllimin müdaxiləsi xeyli azalır. Müəllim ümumi mövzu və ya əsas sualları təqdim edə bilər, lakin tədqiqat üçün istifadə olunacaq resursları tələbələr özləri seçirlər. Onlar öyrəndiklərini təqdim etmə formalarını da

sərbəst şəkildə müəyyənləşdirirlər: təqdimatlar, rəqəmsal portfeller, layihələr, blog yazıları və s. Bu yanaşma tələbələrə daha çox sərbəstlik və yaradıcılıq imkanı verir. Xarici dilin tədrisində bu mərhələ tələbələrin fərdi maraqlarına əsaslanan öyrənməni təşviq edir.

4. *Azad sorğu (Free Inquiry)*

Azad sorğu tələbənin tam müstəqil şəkildə tədqiqat apardığı mərhələdir. Tələbələr öz maraqlarına uyğun olaraq mövzu, əsas suallar, resurslar və təqdim etmə formalarını seçirlər. Müəllimin rolu burada əsasən müşahidəçi və bələdçi funksiyası daşımaqdan ibarətdir. Bu model tələbələrə “araşdırmaçı” kimi davranmağa imkan verir [2]. Lakin bu tip sorğuya keçid yalnız tələbələr lazımi bacarıqları (məsələn, sual formalaşdırma, resurs seçimi, öyrənməni sənədləşdirmə və refleksiya etmə) qazandıqdan sonra məqsəduyğun hesab olunur [16]. Əks halda tələbələrdə təşviş və qeyri-müəyyənlik hissləri yarana bilər.

Ali məktəblərin aşağı kurslarında sorğu-əsaslı dil tədrisinin tətbiqi zamanı sorğu növlərinin mərhələli şəkildə təqdim olunması tələbələrin öyrənmə prosesinə uyğunlaşmasını və bacarıqlarının ardıcıl inkişafını təmin edir. Bu metodika tələbələrin müstəqil düşünmə və araşdırma aparma bacarıqlarını formalaşdırır, xarici dili yalnız informasiyanı qəbul etmək üçün deyil, həm də bilik yaratmaq vasitəsi kimi istifadə etməyə imkan verir. Müəllimin rolu bu prosesdə dəyişkən olub, əvvəlcə istiqamətləndirici və rəhbər, daha sonra isə müşahidəçi və dəstəkçi kimi həyata keçirilir. Tədris prosesi zamanı tələbələrin təşəbbüskarlığı və müstəqil öyrənmə bacarığı əsas pedaqoji istiqamətlərdən hesab olunur. Bu metodikada yalnız müəllim deyil, eyni zamanda tələbənin də suallar formalaşdırması, bu sualların onun şəxsi maraqları və müşahidələri ilə əlaqəli olması vacibdir. Eyni zamanda, tələbələr təqdim olunan materiallar və fəaliyyətlərlə bağlı araşdırma yollarını təklif etməli, nəticələri müzakirə edərək öz fikirlərini ifadə etməlidirlər. Bu cür fəaliyyətlər təkcə tədqiqat vərdişlərini deyil, həm də dil bacarıqlarını – xüsusilə də sual formalaşdırmaq və fikir bildirmək qabiliyyətini inkişaf etdirir. Qeyd edilməlidir ki, yeni bir dilin mənimsənilməsində sualvermə bacarığı ilkin mərhələdə öyrənilən əsas komponentlərdən biridir.

Sorğu-əsaslı dil dərslərində tətbiq olunan fəaliyyətlər əsl (autentik) və açıq sonlu prob-

lemlərə əsaslanır. Belə problemlərin bir çox mümkün həlli ola bilər və tələbələr cavabları müəllimdən passiv şəkildə almaq əvəzinə, onları özləri araşdıraraq tapmalıdırlar [18, s.135]. Bu isə tədqiqat bacarıqlarının, məntiqi təfəkkürün və dil strukturlarının daha dərinlən mənimsənilməsinə şərait yaradır. Tədris materiallarının müxtəlifliyi və çoxcəhətliliyi də vacib şərtidir. Aşağı kurs tələbələri üçün hazırlanmış sorğu-əsaslı dil mühitində dərsləklə yanaşı ilkin mənbələrlə, orijinal audio və video materiallarla, eyni zamanda qrupdaxili qarşılıqlı fəaliyyətlərlə (peer interaction) işləmək zəruridir. Liyə görə, yaxşı seçilmiş vizual və eşidilən autentik materiallar xüsusilə zəif və orta səviyyəli tələbələrin oxu və dinləyib-anlama bacarıqlarının inkişafında mühüm rol oynayır [14, s.1236].

Nəticə olaraq, məqalədə ali məktəblərin aşağı kurslarında ingilis dilinin tədrisində sorğu-əsaslı öyrənmə yanaşmasının tətbiqi geniş şəkildə nəzərdən keçirilmiş və bu metodikanın dil bacarıqlarının inkişafında səmərəliliyi vurğulanmışdır. Müxtəlif sorğu növlərinin mərhələli şəkildə tətbiqi tələbələrin müstəqil öyrənmə vərdişlərini formalaşdırmağa və onların kommunikativ kompetensiyalarını artırmağa şərait yaradır. Bu metodikanın əsas üstünlüyü ondan ibarətdir ki, o, tələbələri yalnız bilik alan deyil, ey-

ni zamanda araşdırən, düşünən və nəticə çıxaran aktiv iştirakçılara çevirir.

Problemin aktuallığı. Müasir dövrdə ingilis dilinin effektiv öyrədilməsi ali təhsilin prioritet istiqamətlərindən biri kimi çıxış edir. Ənənəvi tədris modelləri tələbələrin müstəqil düşünmə və tətbiqetmə bacarıqlarını kifayət qədər inkişaf etdirmədiyi üçün yeni pedaqoji yanaşmalara ehtiyac duyulur. Bu baxımdan, sorğu-əsaslı öyrənmə tələbəyənlü və fəal öyrənmə mühitinin yaradılması baxımından aktuallığını qoruyur.

Problemin elmi yeniliyi. Məqalədə sorğu-əsaslı təlimin konstruktivist nəzəriyyə əsasında dil tədrisinə inteqrasiyası kontekstində yeni metodik baxışlar təklif olunur. Əvvəllər əsasən təbiət elmlərində tətbiq edilən bu yanaşmanın ali məktəblərdə xarici dil öyrədilməsində istifadəsi yeni tədqiqat istiqaməti kimi çıxış edir. Tədqiqatda sorğu növlərinin təsnifatı və onların dil bacarıqlarının inkişafına təsiri kontekstində sistemli elmi əsaslandırma təqdim olunur.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Sorğuəsaslı təlimin tətbiqi tələbələrin müstəqil öyrənmə bacarıqlarını inkişaf etdirməklə yanaşı, onların kommunikativ kompetensiyasının formalaşmasına da şərait yaradır. Bu metodika müəllimlərin interaktiv və reflektiv tədris strategiyalarından istifadə etməsinə imkan verir. Nəticədə, ali məktəblərdə daha səmərəli, motivasiyaedici və öyrənənlərin maraqlarına uyğunlaşdırılmış dil tədrisi təmin olunur.

Ədəbiyyat

1. Arauz, P. E. Inquiry-Based Learning in an English as a Foreign Language Class: A Proposal. *Revista de Lenguas Modernas*. – 2014. 480 p.
2. Banchi, H., & Bell, R. The Many Levels of Inquiry. *Science and Children*, 46(2). – 2008. pp. 26–29
3. Barron, B. et al. Doing with Understanding: Lessons from Research on Problem- and Project-Based Learning. *Phi Delta Kappan*. – 1998
4. Bowen, C., & Smith, H. Curiosity: Inquiry-Based Instruction and Bilingual Learning. *Journal of Curriculum and Teaching*. – 2016. № 5.
5. Bybee, R. W. Guest Editorial: The BSCS 5E Instructional Model: Personal Reflections and Contemporary Implications. *Science and Children*. – 2014. № 51. pp. 10–13
6. Caputo, L. Using Inquiry-Based Learning to Teach Additional Languages in a High School Context. In *Inquiry-Based Learning for Arts, Humanities and Social Sciences Programs: A Conceptual and Practical Resource for Educators*. Emerald Publishing. – 2014
7. Case, R., & Wright, I. Critical Thinking: A Curriculum Model. *The Critical Thinking Consortium*. – 1997
8. Chiarotto, L. Natural Curiosity: A Resource for Teachers: Building Children's Understanding of the World through Environmental Inquiry. *Ontario Institute for Studies in Education, University of Toronto*. – 2011
9. Den Heyer, K. Not Learners, but Citizens: Transforming Education. *Canadian Journal of Education*. – 2009
10. Friesen, S., & Scott, D. Inquiry-Based Learning: A Review of the Research Literature. *Galileo Educational Network*. – 2013
11. Gomez, R. Learning by Teaching: Training EFL Pre-Service Teachers through Inquiry-Based Learning. *Electronic Journal of Foreign Language Teaching*. – 2017. № 14. pp. 21–36
12. Heritage, M. Formative Assessment: Making It Happen in the Classroom. *Corwin*. – 2010

13. Jaleel, S. A Study on the Metacognitive Awareness of Secondary School Students. Universal Journal of Educational Research, 4. – 2016. pp. 165–172
14. Lee, H. Y. Inquiry-Based Teaching in Second and Foreign Language Pedagogy. Journal of Language Teaching and Research. – 2014. № 5. pp. 1236–1244
15. MacKenzie, T., & Bathurst-Hunt, R. Inquiry Mindset. Elevate. – 2019
16. Murdoch, K. The Power of Inquiry. Seastar Education. – 2015
17. Parker, D. Planning for Inquiry: It's Not an Oxymoron! National Council of Teachers of English. – 2007
18. Rejeki, Sri. Approach and Methods on TEFL: Inquiry-Based Language Learning (IBLL). ENGLISH FRANCA: Academic Journal of English Language and Education. – 2017. № 1. p. 135
19. Simons, K., & Klein, J. Scaffolding in Instructional Design: A Literature Review. Educational Technology Research and Development. – 2006. pp. 203–228
20. Wiggins, G., & McTighe, J. Understanding by Design (Expanded 2nd ed.). ASCD. – 2005

Redaksiyaya daxil olub: 03.07.2025